

¹ Vagyis a Tanácsköztársaság Garbainak valóban volt néhány szerencsétlen megnyilatkozása a második világháború, a német megszállás éveiben, de ezek jelentőségét némi rosszindulattal eltűlozták. Ehhez viszont hozzájárult, hogy Garbai, mióta Bécsben a húszas években kettészakította a Világosság-csoportot, mindig vezérszerrepre tartott igényt, megfelelő tevékenység és tábor nélkül. Itthon pedig 1945-ben mind az MKP, mind az SZDP igyekezett elfeledkezni a Tanácsköztársaságról, tehát nem volt inyükre, hogy Garbai mint annak elnöke parádézson.

² Bevin 1945. augusztus 20-i beszédében konkrétumok említése nélkül aggodalmának adott hangot a magyarországi viszonyok miatt. A budapesti baloldali sajtó bírálta a beszédet. Grósz József érsek viszont az angol misszióhoz írt levélben gratulált hozzá.

130. SIMON MÓZES KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(New York, 1945. szeptember 4.)

Mélyen tisztelt Elnök úr,

boldogan olvastuk [az] Olkinenek küldött táviratot. Nem egészen és főleg nem egysegesen értelmeztük a cable¹ azon részét, hogy „very soon back in London”,² ezért volt az én táviratom.³ Olkine szerint még visszajön Bpestől valamiért, szerintem csak azt akarta jelezni, a pihenőhelyről mennek be azonnal Londonba. Ez a kérdés, mire soraim odaérnek, már remélhetőleg tisztázva lesz, ennek dacára szeretném, ha soraim elérnék.

Épp egy tegnapi levelemben kértem ugyanis Bölönit, hogy a Párizsba érkező szak szervezeti delegátusokat informálja főleg a segélyügyről. Ma már Göndör, Takaróék⁴ és Jászi csoportja is tevékeny részt vesznek a dolgokban, annál több hajunk van egy pár javulni nem akaró Horthy-imádóval. Természetesen ritkán lépnek fel nyíltan, inkább sutogó propagandájukkal igyekeztek elhitetni, hogy a segély nem ér el a magyar néphez. Most, hogy az első küldemény megérkezéséről és szétosztásáról szóló hivatalos jelentést a washingtoni hatóságok hozták nyilvánosságra, ennek többé nem lehet hatása. Kerekes Tibor⁵ dr., az Amerikai Magyar Szövetség titkára azonban így is megtalálja a kerékkötés módját. Itt járt egy orvos alezredes, aki az amerikai missziónál dolgozik Bpsten. Visszatérőben vinni akart gyógyszer. Dr. Kerekes úr azt válaszolta McClane-nak, hogy azt nem lehet kapni. Szerencse, hogy az alezredes csak két hét múlva tér vissza, és az ideig megszerezhető lesz a gyógyszer, és a War Dpt.⁶ engedélye folytán magával viheti repülőgépen. Mindezt azért fontos tudni, mert a pesti lapok szerint Kerekes Tibor a lelke és vezetője a segélybizottságnak. Reméljük, hogy hamar tudni fogják, hogy inkább a rossz szelleme. Amiért erről a kérdéstről annyit írok, annak van egy komolyabb oka is. A Segélyszervezet üzenetet kapott az amerikai misszió nevében Bpestől, hogy a szállítmányokat a Magyar Vöröskereszt címére küldje, mert a nemzetközi Vöröskereszt azt elpolitizálja. Szeretnénk ebben az ügyben világosabban látni. Az nagyon rendben van, hogy a Magyar Vöröskereszt ossza szét a küldeményeket, de csak nem Kerekesék politikájának lett eszköze a nemzetközi Vöröskereszt pesti szerve.

A segéllyel kapcsolatban még annyit, hogy nincsenek túlzott reményeim. Az a kevés, ami összejön, szerintem is nagy hasznára lehet az otthoniaknak, de azonfelül mégiscsak az amerikai magyar egységet jelentette, mert a Kerekesek hovatovább elszigetelődnek. A hivatalos Verhovay⁷ is ez ügyben velünk van. Nálunknál is harcosabb a magyar nép megsegélyezése ügyében, és nálunknál is erélyesebben cáfolja a rágalmakat, hogy az oroszok ellopják a szállítmányokat. A magyar tömegek a sötét papok igyekezete dacára a demokratikus Magyarország mindenbeni pártfogója akar lenni, és lesz rövidesen [sic], ebben a törekvésünkben bizony a Relief⁸ nagy segítségünkre volt.

Nehézséget okoz, hogy az otthoni dolgokról nem tudjuk tájékoztatni rendszeresen az ittenieket. Most, hogy OWI⁹ megszűnik, még kevesebb lesz a magyar hír, és még jobban mételeyezhetnek Eckhardték a Lady Listowel Bulletinja útján. A napilapok rendsze-

resen jönnek ugyan, de sokszor nagyon elkésetten. Szükség volna rendszeres tudósítókra. [a]mi lehetséges lesz a postaforgalom helyreállítása után. Arra is gondoltunk, hogy egy pár rendes újságíró ki lehet hozni, azok pedig, akik majd hazakerülnek, az otthoniakat az itteni helyzetről jobban tudják majd tájékoztatni. Dr. Gyetvay Jánost tartjuk e célra alkalmasnak, mert hiszen ő már már két évtizede dolgozik itt, és évek óta a Magyar Jövő szerkesztője.

Fontos lépés lesz és nagy eredményeket várunk a diplomáciai viszony helyreállításától. Sok gazdasági vonatkozású tervünk van, egyik-másik a hivatalos körök előtt fekszik. Pld. csak arról, hogy a földreform ezeket fog haza csábítani. Mindnek van egy kis pénze. A két állam ezt clearingben számolhatná el, és Magyarország szükséges anyagban vagy iparcikkben kapná meg. Majdnem mindenkinek van egy hasznos gondolata, melyekről sohasem elég korai beszélni. Ha a rendes kapcsolatok legalísan kialakulnak, ezek komolyan megtárgyalhatók lesznek és előterjeszthetők Washington[nak] és Bpestnek.

Az ideig is jó volna arra gondolni, hogyan legyen a két ország főleg magyar nyelvű sajtója kicserélve: hogyan legyenek terjesztve könyvek és egyéb sajtótermékek. Ezzel kapcsolatban arra gondolok, hogy a Magyar Jövő évenként megjelenő naptára már készülőben van. Jó volna abban egy pár otthoni személyiséget megszólaltatni és különösen nagyszerű volna, ha Elnök úr még elindulása előtt is írhatna pár hasábot az évkönyvbe: esetleg a grófnő is.

Mindezen felül kérem, tegye még meggondolás tárgyává, nem volna-e hasznos elindulása előtt egy pár búcsúszót mondani az amerikai magyarságnak. Szerintem a még teljesebb összefogásra és [a] Demokratikus Magyarország erkölcsi és annak sokat szenvedett népének anyagi támogatására való buzdítása volna az alapvonala. Ilyen értelemben a magyar-amerikai asszonyokhoz a grófnő is írhatna. Ha megkapom az ilyen természetű írásukat, úgy azt sürgősen lemásoltatom, és lehetőleg egyszerre - versengések elkerülése végett való megjelenésre minden lapnak átadom. Biztosra veszem, hogy ilyen körülmények között a Népszava és 2-3 hasonló irányú sajtotakarón kívül minden magyar nyelvű lap lehozza. Innen hamar elkerülhet a dél-amerikaiakhoz is.

Végül még arról tájékoztatom, hogy Böhmtől ma kaptam egy levelet. Érdekelni fogja abból, hogy Ullein elhagyta Stockholmot, miután a követség birtokában volt minden magyar pénzt elköltött, és elutazott Törökországba. Furcsa, hogy az ilyen legény még e napokban is milyen könnyen utazhat.

Szeretném még tudni, hogy két, illetve további két hét előtt írott leveleim megkaptae? Jó volna választ kapni főleg a svájci Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontra vonatkozóan.

Most pedig nagyon sok szerencsét az útra és az új munkához abban a jó reményben, hogy rövidesen sokat hallunk a nagy eredményekről, melyeket feltétlenül el kell érjenek otthon.

Kézcsókjaim a grófnőnek és mindnyájunk legszívélyesebb üdvözlete mindkettőjüknek.

Igaz tisztelője:

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti)

¹ Távirat (angol).

² Hamarosan visszatérek Londonba (angol).

⁴ Simon valószínűleg egyidejűleg feladott távirata: „Kérem tisztázza az Olkine távirat értelmét, hogy returning very soon London. Részleteket várunk az elutazásról.” (PIL 704. f. 81. ó. e.)

¹ Takaró Géza lelkész, a New York-i Református Egyesület elnöke, több magyar lap szerkesztője és kiadója (Amerikai Magyar Népszava, Harangozó, Méhkas stb.).

⁴ Kerekes Tibor történész, egyetemi tanár (Georgetown), 1927-től élt az USA-ban. A jobboldali magyar szervezetek egyik vezéralakja, 1940-ben az Amerikai Magyar Szövetség főtitkára.

⁶ Hadügyminisztérium.

⁷ Az ismert XIX. századi jobboldali magyar politikusról elnevezett nagy múltú és tagságú amerikai magyar segélyszervezet.

⁸ Az angol Relief (segély) szóval bizonyára a Verhovay Gyuláról elnevezett nagy magyar biztosítási és segélyegyletre utal.

⁹ Háborús propagandahivatal.

131. JÁSZI OSZKÁR ÉS VÁMBÉRY RUSZTEM TÁVIRATA KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(New York, 1945. szeptember 5.)

Persecution of Hungarian minority in Slovakia alarms us. Hungarian irredentism will make of it second Trianon. Please contact ministers Masaryk and Fierlinger to convince them also on our behalf that revision of policy desirable. Otherwise Hungarian democracy may become enemy of Republic.¹ Inform also Mr. Bevin of international dangers of situation.

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti távirat)

*

Megdöbönt minket a szlovákiai magyar kisebbség üldözése. A magyar irredentizmus második Trianont fog csinálni belőle. Kérjük, keresd meg Masaryk és Fierlinger minisztereket, nevünkben is győzd meg őket, hogy kívánatos e politika megváltoztatása. Másképp a magyar demokrácia a Köztársaság ellensége lehet.¹ Informáld Mr. Bevin is a helyzet nemzetközi veszélyeiről.

¹ A mondat kétértelmű, de a korabeli szóhasználat alapján valószínűleg azt jelenti, hogy a magyar demokrácia a *Csehszlovák* Köztársaság ellenségévé válhat.

132. KÁROLYI MIHÁLY TÁVIRATA JÁSZI OSZKÁRHOZ ÉS VÁMBÉRY RUSZTEMHEZ

(London, 1945. szeptember 8.)

Have previously written Masaryk, Ripka, Fierlinger according your intentions. Hungarian official invitation arrived. Return depends solving technical difficulties. Did you receive yours. When are you going.¹

PIL 704. f. 81. ó. e. (fogalmazvány)

*

Már írtam Masaryknak, Ripkának, Fierlingernek intencióitoknak megfelelően. Megérkezett a hivatalos magyar meghívás. Visszatérés a technikai nehézségek megoldásától függ. Megkaptátok a tiéteket? Mikor indultok?¹

¹ Fogalmazvány Károlyi kézírásával Jászi és Vámbéry táviratán. Ugyanaznap – az első mondat kivételével – Károlyi azonos szövegű táviratot küldött Bölöninek.